

POUŽITÁ LITERATURA

Bailey, D. Sherwin: *Homosexuality and the Western Christian Tradition*. Longmans, Green&Co, Londýn 1955.

Obsáhlý výzkum biblických textů o homosexualitě, na němž staví každá další současná studie, i když se s Baileyovými závěry badatelé často ztotožňují. Bailey provedl významný důkaz, že sodomským hříchem byla nepohostinnost, a nikoliv homosexualita.

Horner, Tom: *Jonathan Loved David: Homosexuality in Biblical Times*. Westminster Press, Philadelphia 1978.

Další obsáhlá a bohatá studie biblických textů o homosexualitě. Horner se působivým způsobem zaměřuje na jemné a četné biblické narážky, které vypovídají o všudypřítomnosti homosexuálních praktik společností Středního východu, včetně Izraele, ve starověku. Podle něj je velmi pravděpodobné, že vztahy mezi Jónatanem a Davidem a mezi Noemi a Rút byly homosexuální. Opatrně se také dotýká homosexuálních vlastností u Pavla a citlivosti u Ježíše.

Furnish, Victor Paul: Homosexuality. In: *The Moral Teaching of Paul*. Abingdon Press, Nashville 1979, str. 52–83.

Stručné, ale výstižné pojednání o novozákonních textech týkajících se homosexuality z pera odborníka přes pavlovskou etiku. Furnish tvrdí, že Ř, 1 Ko a 1 Tm opravdu homosexualitu odsuzují, a to takovou, která byla v prvním století reprezentována využíváním a chtičem. Furnish však upozorňuje na to, že moderní psychologické chápání sexuální orientace celou diskusi značně posouvá a že Pavlovo učení samotné prostě nemůže otázku, zda je homosexuální chování správné, nebo špatné, zodpovědět.

Boswell, John: *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality: Gay People in Western Europe from the Beginning of the Christian Era to the Fourteenth Century*. University of Chicago Press, Chicago 1980.

Revoluční studie o homosexualitě od starověku po středověk. Boswell tvrdí, že křesťanství bylo vůči homosexualitě v podstatě indiferentní, a to až do konce dvanáctého století, a že biblické učení nebylo podkladem pro pozdější antihomosexuální křesťanské postoje. Kniha obsahuje rozbor všech relevantních biblických pasáží a dlouhý dodatek o slovech *malakos* a *arsenokoitai*. Na základě detailního rozboru slov Boswell prohlašuje, že Bible nikde homosexualitu *per se* neodsuzuje. Boswell upozorňuje na pavlovské užívání slov *para fysin* a chápe je ve významu „kromobyčejný“, namísto široce přijímaného významu „proti přirozenosti“. Záhadné *arsenokoitai* se podle něj týká jakési mužské prostituce, nikoliv však homosexuality.

Scroggs, Robin: *Homosexuality in the New Testament: Contextual Background for Contemporary Debate*. Fortress Press, Philadelphia 1983.

Podrobná a pečlivá studie Bible a velmi užitečné shrnutí klasických přístupů k homosexualitě. Snad až příliš zjednodušeně dochází Scroggs k závěru, že běžný „model homosexuality“ ve starověku byl pederastický – tedy vztah mezi starším mužem a mladíkem, často spojený se zneužíváním – a že právě toto Nový zákon v Ř, 1 Ko a 1 Tm odsuzuje. Je přitom jasné, že tyto odsudky se netýkají toho, co homosexualitou myslíme dnes. Ve slově *arsenokoitai* vidí doslovný řecký překlad jakéhosi rabínského výrazu odvozeného z Lv 18,22 a 20,13, a aby svůj závěr potvrdil, poskytuje řadu odkazů na rabínskou literaturu.

Wright, David F.: *Homosexuals or Prostitutes: The Meaning of ARSENOKOITAI (1 Corinthians 6:9, 1 Timothy 1:10)*. *Vigiliae Christianae* 38, 1984, 125–153.

Erudované a podrobné přezkoumání slova *arsenokoitai* v postbiblické literatuře a v nejstarších překladech Nového zákona. Wright odmítá Boswellův překlad slova *arsenokoitai* výrazem *prostituti* a tvrdí, že se *arsenokoitai* vztahuje k „homosexuálům“. Podklad pro tento zvláštní řecký termín spatřuje v Septuagintě a jejím překladu Lv 18,22 a 20,13.

Petersen, William L.: Can ARSENOKOITAI be Translated „Homosexuals“? (1 Ko 6,9, 1 Tm 1,10). *Vigiliae Christianae* 40, 1986, 187–191.

Autor souhlasí s Wrightovým odvozením *arsenokoitai*, ale kritizuje překlad „homosexuálové“, neboť tento výraz vkládá do textu z 1. století chápání sexuální orientace z 20. století.

Hays, Richard B.: Relations Natural and Unnatural: A Response to John Boswell's Exegesis of Romans 1. *The Journal of Religious Ethics* 14, 1986, 184–215.

Hays kritizuje Boswellovu analýzu *para fysin* a tvrdí, že v sobě tento výraz skutečně nese stoický význam „proti přírodním zákonům“ a že Pavel chápal homosexualitu jako jasný příklad lidského odmítnutí Boží svrchovanosti a řádu stvoření, jak je ustanoven v knize Genesis.

Countryman, L. William: *Dirt, Greed and Sex: Sexual Ethics in the New Testament and their Implications for Today*. Fortress Press, Philadelphia 1988.

Studie všech novozákonních pasáží o sexu. Countryman tvrdí, že biblická sexuální morálka spočívala na dvou hlavních zájmech: na vlastnictví majetku (chtivosti) a na otázkách čistoty (nečistoty). Countryman chápe Pavlovo pojednání o homosexuálních činech v Listu Římanům jakožto otázku čistoty, v Kristu již bezvýznamnou, a nabízí novou a důležitou interpretaci, jasně vyplývající z rétorické výstavby tohoto dopisu. Tím podporuje i Boswellovu studii pavlovského slovníku v Ř 1. Countrymanův rozbor otázek čistoty rovněž poskytuje široké možnosti pro výklad termínu „ohavnost“ a důsledků tohoto výkladu ve starověkém hebrejském světě.

Boughton, Lynne C.: Biblical Texts and Homosexuality: A Response to John Boswell. *Irish Theological Quarterly* 58, 1992, 141–153.

Velmi obsáhlý rozbor biblických textů o homosexualitě ve světle Boswellovy knihy. Autor ovšem nevěnuje pozornost Boswellově analýze slov ani se nezmiňuje o Countrymanově důležitém příspěvku k otázkám čistoty. Boughton nepřesvědčivě zpochybňuje adekvátnost Boswellových argumentů anachronickým tvrzením, že výraz *toevah* označuje něco ze své podstaty špatného, něco, co je proti „základní přirozenosti“ věci. Ale co je

nejdůležitější, Boughton prohlašuje, že slova *bdelygma* – ve smyslu něčeho pouze rituálně zakázaného – nebylo pro překlad výrazu *toevah* užíváno důsledně. Nepodává však žádné konkrétní příklady ani analýzy. Celkem vzato ukazuje Boughton jen to, že celý problém obklopuje velká historická nejasnost.

Boswell, John: *Same-sex Unions in Premodern Europe*. Villard Books, New York 1994.

Kniha prezentuje vysoce kontroverzní (a dnes již všeobecně odmítnutý) argument, že existovaly křesťanské obřady žehnající homosexuálním vztahům. Uvádí, že výraz *pais* byl používán k označení násilně uneseného mladíka při obřadu sjednocujícím homosexuály ve starověké Krétě (str. 89, str. 93 – číslo 198).

Furnish, Victor Paul: *The Bible and Homosexuality: Reading the Texts in Context*. In: J. S. Siker (ed.): *Homosexuality in the Church: Both Sides of the Debate* (str. 18–35). Westminster John Knox Press, Louisville 1994.

Velmi užitečné shrnutí homosexuality v Bibli od váženého staršího badatele. Sodomským hříchem podle něj bylo zneuctění hostů. Častý odkaz na „sodomity“ v Bibli krále Jakuba vyplývá z chybného překladu, který by měl správně znít „chrámoví prostitutí“. Hlavní otázkou knihy Leviticus je čistota, nikoliv dobré, spravedlivé nebo láskyplné chování. V příběhu o stvoření v knize Genesis žádné učení o sexuální orientaci není. To, že Ježíš a evangelia se nikdy o homosexualitě nezmiňují, ukazuje, že Ježíš neměl nic podstatného, co by k tomuto tématu řekl, a že homosexualita očividně nebyla pro první křesťany žádným problémem. Odkazy v 1 Ko, Ř a 1 Tm homosexualitu skutečně odsuzují, ovšem v pojetí té doby, tedy že homosexuální jednání je úmyslně zvolené, že je pro každého pokušením, že je výrazem čistého chtíce, že převrací role aktivního a pasivního jedince a že vede k neplodnosti. Toto odsouzení pouze opakuje obecný názor a nespočívá na žádném konkrétním teologickém či křesťanském argumentu. A tak si domýšlí příliš mnoho, než aby ho bylo možné ještě dnes akceptovat.

Olyan, Saul M.: „And with a Male You Shall Not Lie the Lying Down of a Woman“: On the Meaning and Significance of Leviticus 18:22 and 20:13. *Journal of the History of Sexuality*, 1994, svazek 5, str. 179–206.

Autor přesvědčivě tvrdí, že Lv 18,22 a 20,13 se týká pouze análního styku mezi muži. Fráze *ležením muže* se vyskytuje v Nu 31,17n.35 a Sd 21,11n. Týká se toho, co muži nabízejí při pohlavním styku ženám, totiž proniknutí, kterým je zbaví panenství. Jde evidentně o proniknutí pomocí penisu. Podobná fráze *ležením ženy* se týká proniknutí, které při pohlavním styku žena od muže přijímá. Zákaz v knize Leviticus se týká právě této ženské záležitosti, která nesmí být spáchána na muži od jiného muže. A dále: ve své původní formulaci je tento zákaz adresován pouze muži pronikajícimu, nikoliv jeho „přijímajícimu“ mužskému partnerovi. Homosexuální akt jako takový tu tedy není předmětem zájmu. Řecké, římské a ostatní společnosti Středního východu sice sex mezi muži zakazovaly, ale důvodem byl nátlak nebo rozdíly ve společenském postavení. Na rozdíl od tohoto důvodu je zákaz knihy Leviticus univerzální. Zahrnuje všechny muže, neboť podle Zákona svatosti poskvrňuje styk mezi muži zemi. Přestupkem bylo vážné pošpinění, smísení dvou znečišťujících činitelů (semene a exkrementu) nebo možná záměna druhů, tj. porušení hranic mezi mužskostí a ženskostí, nikoliv však uctívání idolů nebo užívání sexu bez účelu plození.

Boyarin, Daniel: Are There Any Jews in „The History of Sexuality“? *Journal of the History of Sexuality*, 1995, svazek 5, str. 333–355.

Aniž by autor vycházel z Olyana, dochází k přesvědčivému závěru, že Starý zákon nepojímal sex jako heterosexuální či homosexuální, nýbrž kategorizoval ho spolu s genderovými rolami z hlediska sexuální penetrace. Ženy jsou pronikány a muži pronikají. Tyto role konstituují genderové role a definují sex. Takže zákaz v Lv 18,22 a 20,13 se týká jen sexu mezi muži s průnikem, tj. análního sexu. Jiné podoby toho, co bychom nazvali homosexuálním chováním (ať již mezi ženami či mezi muži) byly považovány za masturbaci, kterou Tóra nezakazuje. A pro to existuje celá řada důkazů. Rabínské texty ze 4. století hovoří o různých sexuálních zákazech, přičemž sex s průnikem – ať již homosexuální nebo heterosexuální – prezentují jinak než ostatní

sexuální praktiky. Anální styk dovolují mezi mužem a ženou, ale i ten by se mohl počítat za cizoložství, právě tak jako styk vaginální. Jak mužům, tak ženám ovšem Bible zakazuje převlékání se do šatů opačného pohlaví (Dt 22,5) a sex se zvířaty (Lv 18,23), ale nezakazuje sex mezi ženami, který je bez průniku, a tím pádem nenarušuje roli ženy. Leviticus tedy sleduje mísení druhů, nikoliv homosexualitu. Paralela mezi příběhem o Lévijské konkubíně (Sd 19) a vyprávěním o Sodomě (Gn 19) ukazuje, že Bible se nestará o to, zda je sex *per se* hetero- či homosexuální.

Miller, James E.: *The Centurion and His Slave Boy*. (nevydaný rukopis, 1995).

Rozbor Lukáše 7,2–10 a Matouše 8,5–13. Tvrdí, že nejpravděpodobnější výklad obou pasáží je ten, že sluha byl sexuálně zneužívaný chlapec, do něhož se setník zamiloval. To, že bychom ovšem mohli z této příhody vydedukovat, že Ježíš homosexualitu schvaloval, Miller rozhodně odmítá.

Brooten, Bernadette J.: *Love Between Women: Early Christian Responses to Female Homoeroticism*. The University of Chicago Press, Chicago/Londýn 1996.

Předkládá vyčerpávající pojednání o narážkách na lesbismus ve starověkém světě, kterých je mnoho, a to zejména v lidové literatuře, jako jsou zaříkadla pro erotická kouzla, texty o astrologii, lékařské učebnice a příručky pro výklad snů. Starověk si prý dobře uvědomoval existenci ženské homosexuality, ta byla však soustavně napadána, což se nesrovnávalo s mnohem tolerantnějším postojem vůči homogenitalitě mužů. Prameny prostě prozrazují, že i ve starověku byli lidé, kteří inklinovali k lásce homosexuální. Tři kapitoly pojednávají i o Listu Římanům 1,18–32. V pasáži vidí Brootenová jakousi spirálovou diskusi, která kroužením kolem dokola vytváří nakonec pevný argument o zlu homogenitality. Závěr je zde ten, že Pavel homogenitální jednání odsoudil. Podle populárního významu se slovo *para fysin* neboli „nepřirozený“ týkalo toho, co bylo proti standardnímu kulturnímu očekávání. Ohniskem sexuální otázky v době Římské říše byla penetrace. Ženy měly být pronikány, muži měli pronikat, takže sex mezi ženami byl anomálií a často příčinou zmatků. Jeho výskyt byl „nepřirozený“, tj. narušoval sociální hierarchii, která vyžadovala, aby byly ženy závislé na

mužích. Když Pavel mluvil o ženách a nepřirozeném styku, pak podle obecných zvyklostí tehdejší doby narážel na sex lesbický; a v souladu s dobovým názorem ho odsuzoval. Zároveň uznával převládající společenská měřítká, která posouvala ženy do podřadných rolí, neboť Pavel nebyl obhájce rovnosti žen. Jestliže Pavel skutečně jednal podle Ga 3,28, pokud jde o Žida a pohana, pak stejný ideál nesledoval, pokud šlo o svobodu otroků nebo rovnost pohlaví. Pokud je toto smyslem Pavlova učení, nemůžeme jej brát při dnešních rozhovorech o homosexualitě jako autoritu.

Hall, B. Barbara: Homosexuality and a New Creation. In: Charles Hefling (ed.): *Our Selves, Our Souls and Bodies: Sexuality and the Household of God* (str. 142–156). Cowley Publications, Cambridge 1996.

Zatímco autorka připouští, že starozákonní texty a 1 Ko a 1 Tm jsou pro dnešní diskusi bezvýznamné, ale že Ř 1 homosexualitu v Palově době skutečně odsuzuje, spatřuje již v jeho dopisech názor, který je z hlediska dnešního chápání velmi revoluční a vůči homosexualitě nejvýše tolerantní. V Ga 3,26–28 a 6,11–16 a v 2 Ko 5,16–21 Pavel v Kristu předvídá jakési radikálně nové stvoření, v němž jsou všechny polarities a sociální kategorie odstraněny. Kromě toho 1 Ko 7 dokazuje, že Pavel byl vůči široké škále sexuálních projevů otevřený. Pro dnešek z toho plyne to, že „v Kristu už heterosexuál ani homosexuál neexistuje“.

Martin, Dale B.: *Arsenokoites and Malakos: Meanings and Consequences*. In: R. L. Brawley (ed.): *Biblical Ethics and HomoIndex sexuality: Listening to Scripture* (str. 117–136). Westminster John Knox Press, Louisville 1996.

Autor tvrdí, že výše zmíněná řecká slova v 1 Ko 6,9 a 1 Tm 1,10 se homosexuálních mužů netýkají; a že spíše z důvodů ideologické zaujatosti než z důvodů historického criticismu se do překladu vkradl důraz na sexuální orientaci, odpovídající atmosféře 20. století. Mimo Nový zákon znamená slovo *arsenokoitai* porušení spravedlnosti a finanční přestupky, a ne konkrétně homosexualitu.

Hojně používané slovo *malakos* by se mělo přesně překládat jako „zženštilý“, ovšem protože dnes tento překlad vyznívá očividně opovrživě vůči druhému pohlaví, je nepřijatelný. Mezi

jiným se mohla zženštilost vztahovat k mužům, kteří se upravovali a zdobili, aby byli sexuálně přitažliví, ale taková praxe platila spíše v heterosexuálních než v homosexuálních případech.

Hanks, Thomas: *A Family Friend: Paul's Letter to the Romans as a Source of Affirmation for Queers and Their Families*. In: R. E. Goss a E. A. S. Strongheart (ed.): *Our Families, Our Values: Snapshots of Queer Kinship* (str. 137–149). The Harrington Park Press, New York/Londýn 1997.

Tvrdí, že pozorné prozkoumání komunit, které Pavel povzbuzoval, dokazuje, že tyto komunity jsou feministické, chudé a homosexuální. Lidé, které Pavel v Listě Římanům jmenuje, patří do skupin, které obecně neodpovídají běžnému modelu heterosexuální rodiny. A konkrétně vzato: Pavel podporoval spíše ženy.

Salibi, Kamal: *The Historicity of Biblical Israel: Studies in 1 & 2 Samuel*. NABU Publications, Londýn 1998.

Autor předkládá originální a neobvyklou rekonstrukci První a Druhé knihy Samuelovy formou sedmi básní, které mají reprezentovat původní historický příběh, jenž se za těmito biblickými knihami ukrývá. Využívá obrovskou znalost semitských jazyků k tomu, aby hebrejský text dešifroval, a dochází mimo jiné k závěru, že Saul a David mezi sebou měli milostný poměr.